COVID-19 na Haki za Dijiti

Kielelezo juu ya Hadithi za Ufuatiliaji wa Afya Afrika

PARADIGM INITIATIVE

OSIWA

COVID-19 na Haki za Dijiti

Kielelezo juu ya Hadithi za Ufuatiliaji wa Afya Afrika

Mei 2021

Iliyochapishwa na
Paradigm Initiative

Imeungwa mkono na
The Open Society Initiative for West Africa

Wahariri
'Gbenga Sesan, Executive Director, Paradigm Initiative.
Thobekile Matimbe, Community Manager, Paradigm Initiative.

Ubunifu na Mpangilio
Kenneth Oyeniyi, Communications Assistant, Paradigm Initiative.

Creative Commons
Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

PARADIGM INITIATIVE

@ParadigmHQ

Yaliyomo

	Page
COVID-19 na hitaji la kanuni za faragha na ulindaji wa data nchini Zambia	**4**
Covid-19 Kiwango Cha Ufuatiliaji Mawasiliano: Mafunzo Kutoka Kwa Uzoefu Wa Nigeria	**6**
COVID-19: Ni nini kilichogeuza maisha yangu kuwa chini	**8**
Tishio kwa faragha ya data Kenya wakati wa COVID-19	**10**
Wakenya wanaolinda usalama wa Data wakati wa janga	**12**
Programu ya TogoSafe na usajili wa data	**14**
Tishio kwa faragha ya data kwa Wanigeria kwenye janga	**16**
COVID-19: Kati ya ukiukaji data ya kibinafsi na habari mbovu nchini Cameroon	**18**
COVID-19 Kisa Namba 15: Mzimbabwe Mwathiriwa wa habari potofu	**20**
Ulindaji wa faragha ya Wazimbabwe waathirika wa COVID-19	**22**

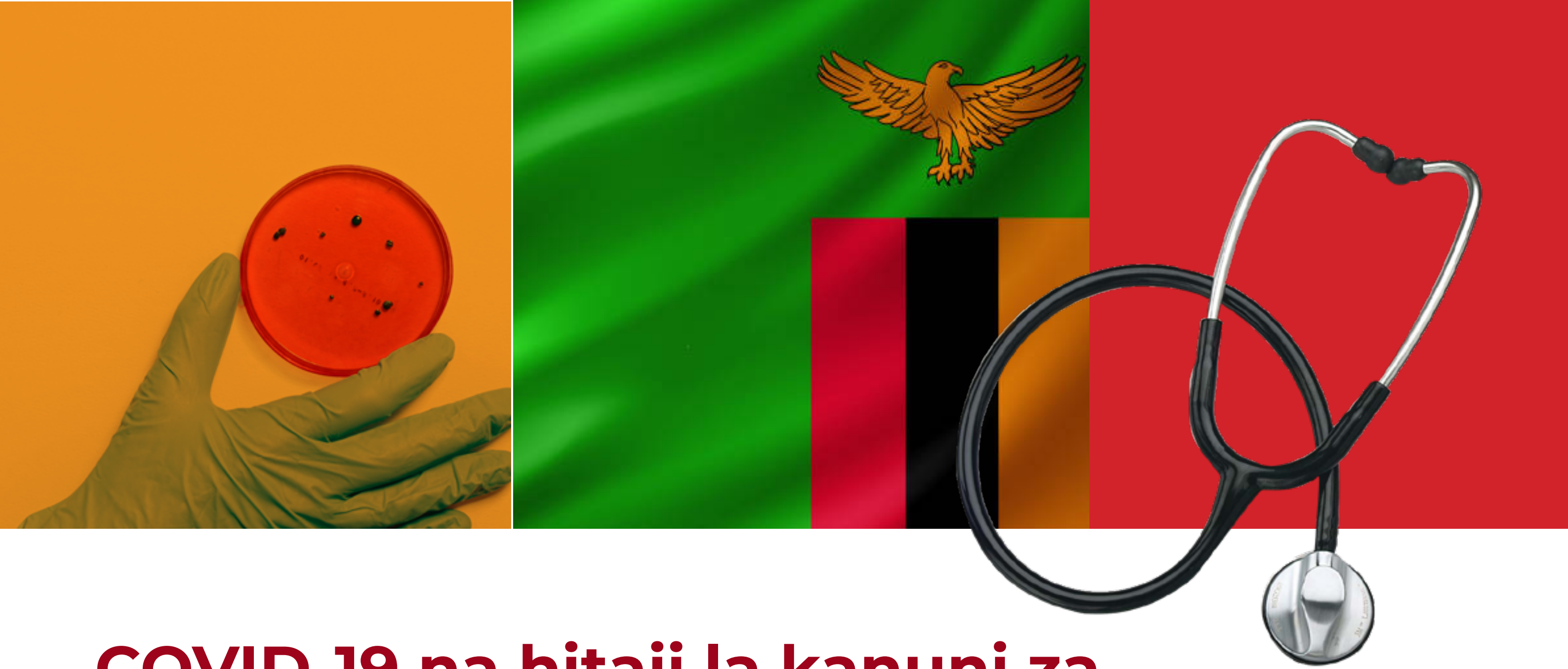

COVID-19 na hitaji la kanuni za faragha na ulindaji wa data nchini Zambia

Imeandaliwa na Bulanda Nkhowani

Zambia ilisajili visa vyake viwili vya kwanza mnamo March 2020 na ilikuwa mojawapo ya nchi eneo hili ambayo haikufunga mipaka yake kabisa. Wakati nchi zingine zilijitahidi kutafuta mbinu za kuelewa, kuzuia na kukomesha usambaaji wa janga hili jipya la korona, maafisa wa afya nchini Zambia kwa haraka walifuata hatua zilizofanyiwa majaribio kujiandaa, kufuatilia, kushughulikia hatari iliyokuwepo. Wizara ya Afya (MoH), kupitia taasisi ya Zambia National Public Health Institute (ZNPHI), ilitekeleza hatua za sekta tofauti kushughulikia COVID-19, mbinu ambayo hapo awali ilikuwa imetumika kupambana na mkurupuko wa kipindupindu nchini.

Hii ilikuwa ni pamoja na kuwezesha Kituo cha Kitaifa cha Afya ya Umma na Dharura (PHEOC) kilichopo ZNPHI na kwa kutumia mbinu ya ushirikiano wa sekta tofauti kupitia mfumo wa kudhibiti matukio wa (IMS), ukiwezeshwa na kituo maalum kwa ajili ya kuelekeza shughuli.

"Ilianza na kinyevu kooni niliporejea kutoka safari ya kibiashara kwenye nchi jirani. Wakati huo, COVID-19 ilikuwa imetua Zambia na kulikuwa na hali ya msukosuko kote nchini. Nilipiga nambari ya bila malipo na mhudumu wa kituo hicho cha simu aliulizia kuhusu dalili zangu.

Pia walisajili majina yangu, nambari ya simu, anwani ya eneo, shughuli ya kazi, jamaa wa karibu, na taarifa kuhusu sehemu nilizokuwa nimezuru siku chache zilizopita na wale niliotangamana nao. Mhudumu huyo alionekana kana kwamba alikuwa anapiga chapa na kunakili majibu yangu, na mwishowe, aliniahidi kwamba ningepokea msaada kutoka kwa timu ya kushughulikia dharura ambayo ilikuwa imetumwa na akanisihi nisiondoke nyumbani. Nilikuwa na bahati kupata virusi wakati timu za kushughulikia dharura zilikuwa zinafanya hivyo kwa haraka. Muda si mrefu, waliwasili nyumbani kwangu. Kwa masikitiko, nilipimwa na kubainika kuwa na virusi, japo sikuonyesha dalili kali, nililazwa katika wadi ya kutenga wagonjwa wa COVID-19," alisema Mutale,mmoja wa waathiriwa wa kwanza COVID-19.

Kisa cha Tamara kwa upande mwingine kilikuwa tofauti, "Baada ya kuhisi joto kali na kikohozi kikavu, Nilitembelea kitua cha COVID-19 kilichopo karibu kufanya vipimo. Hisia zangu zilikuwa sahihi, nilipatikana na virusi vya korona. Nilielekezwa kwa chumba cha wahudumu wa afya na maelezo yangu binafsi kuandikwa chini ikiwa ni pamoja na yale ambayo yangetumika kufuatilia wawasiliani wangu. Nimesoma mengi kuhusu haki za kidijitali kwa hiyo kwa kawaida, nilikuwa na wasiwasi

jinsi taarifa hizo zingehifadhiwa, kutumiwa, na kwa muda gani zingehifadhiwa nikitazama jinsi mhuduma huyo wa afya alivyokuwa anasajili taarifa hizo kwa karatasi ambalo lingeweza kupotea kwa urahisi. Pia, idhini yangu haikuombwa wakati wa kukusanya data hizi, hata hivyo, nilipouliza zitatumika kwa jinsi gani, nilihakikishiwa kuwa zilikuwa salama na zingetumika tu kwa madhumuni ya kufuatilia wawasiliani na kuripoti. Nilishauriwa baadaye kujitenga mwenyewe nyumbani kwa muda wa siku 14. Katika siku hizo nilipokea simu kutoka kwa meneja wa kisa changu akinijulia nilvyokuwa naendelea kila siku hadi mwisho wa siku zangu za karantini," alisema.

Zambia, kama nchi zingine zilizopo kusini mwa jangwa la Sahara, inatumia mbinu ya kawaida ya ufuatiliaji wa wawasiliani ikisaidiwa na simu na kompyuta kufuatili, kupata na kuwasiliana na waathiriwa waliopo na watarjiwa wa COVID-19. Japo hakuna programu ya ufuatiliaji, data zote muhimu za COVID-19 zinanakiliwa kwa hifadhi ya kitaifa ya afya ya umma jambo ambalo linazua wasiwasi kuhusu usalama wake na ule wa data za binafsi, haswa kwa afya ya umma ya dharura. Mbinu nyingine na mitandao ipo, mfano mtandao unaofanya kazi kama kitovu cha wahudumu wa dharura kote mikoani waliopo mstari nwa mbele kwenye kupambana na janga la COVID-19.

Wakati wa ukusanyaji huu wa data na tashwishi ya itifaki binafsi katika ufikiaji hifadhidata au kanuni za kusimamia ushiriki wa data au wa mshiriki wa tatu katika kuunda, kusambaza, na kusimamia hifadhidata, Zambia inazidi kutokuwa na Sheria za kulinda data na faragha. Vile vile, mnamo 2017, Zambia ilizindua mfumo wa afya wa kielektroniki kutoa suluhu za kidijitali, na kuibua maswali zaidi kuhusu uwezo wa waendeshaji data wa afya ya umma kuzingatia ulindaji data na maadili ya faragha.

Ni bayana kwamba data ni muhimu katika kusuluhisha tishio la sasa na la siku za usoni la afya ya umma. Hitaji la dharura la kuweka kanuni zinazoheshimu haki za binadamu na za faragha kama vile za Mutale and Tamara, ni bayana zaidi. Hitaji hili linajumuisha mipangilio itakayowezesha utekelezaji mzura wa sera kuhusu kukusanya, kuhifadhi, kusimamia, kuhamisha, au kuweka data kwenye mifumo ya taarifa. Pia, kuna hitaji kubwa kujenga uwezo wa majukumu ya maafisa wa afya na washiriki wa tatu wakati wanapofanya kazi na data. Uhamasisho wa raia pia ni wenye umuhimu kuhaki

“Wakati wa ukusanyaji huu wa data na tashwishi ya itifaki binafsi katika ufikiaji hifadhidata au kanuni za kusimamia ushiriki wa data au wa mshiriki wa tatu katika kuunda, kusambaza, na kusimamia hifadhidata, Zambia inazidi kutokuwa na Sheria za kulinda data na faragha.

Covid-19 Kiwango Cha Ufuatiliaji Mawasiliano: Mafunzo Kutoka Kwa Uzoefu Wa Nigeria

Imeandaliwa na Adeboye Adegoke, kwa ushirikiano wa Temitope Opeloyeru

Maisha yetu kwa sasa yanagubikwa kwa matumizi ya teknolojia, ambayo inafanya kazi eetu kuwa rahisi na za haraka, lakini teknolojia kamwe haibadilishi ubora wa kazi inayohitajika katika matumizi yake.

Kufuatia janga la COVID-19, ulimwengu ulitazama teknolojia kwa msaada kwani wadau mbali mbali walikuwa wakifanya kazi kuzuia wimbi la janga hilo, kulinda maisha na kufufua uchumi wa ulimwengu. Wakati virusi vilikuwa vinaenea haraka mnamo 2020 bila tiba bora ya kinga dhidi ya virusi au chanjo, ulimwengu ulilenga kudhibiti janga hilo kwa kuzuia. Kwa hivyo inaeleweka kuwa teknolojia ilizingatiwa kuwa muhimu kuwezesha mkakati wa kuzuia magonjwa. Google na Apple kampuni mbili za teknolojia zinazoongoza ulimwenguni, zilitangaza ushirikiano kwenye teknolojia ya kufuatilia maambukizi ya COVID-19 na zilichukua hatua za haraka kuhakikisha usalama wa faragha katika utoaji wao uliopendekezwa, ikithibitisha kuwa faragha na usalama wa mtumiaji ni muhimu kwenye muundo. Kuna ushahidi ulioandikwa wa ulindaji wa faragha katika kupitishwa kwa maombi ya kutafuta mawasiliano katika kusimamia COVID-19 na serikali za Ulaya. Jitihada hizo zinaweza kuwa zimechangia kupapasa kwa kiwango cha matukio yao, licha ya changamoto na kupitishwa kidogo, na wasiwasi wa faragha na usalama.

Nchini Nigeria, kama nchi nyingi za Kiafrika, serikali ilitangaza kufungwa, ilipendekeza utumiaji wa data ya rununu kwa uchunguzi wa COVID-19, ilianzisha sheria mpya, na zaidi. Hasa, kulikuwa na habari za maendeleo ya utaftaji wa mawasiliano ya kidijitali wa Serikali na wasio wa serikali (State and non-state actors). Hizi ni hatua zilizo na athari wazi kwa haki za kidijitali, haswa haki ya faragha. Ili kuelewa ni kwa kiwango gani hatua za kufuatilia mawasiliano zilizokusanywa na serikali ya Nigeria, nilifanya utafiti ili kupata taarifa zinaohitajika. Nakala hii imejikita katika hadithi kutoka kwa watoa habari muhimu ambao ni wataalamu wa afya au waokoaji wa COVID-19 huko Abuja, Nigeria.

Dk Olajumoke Precious anafanya kazi kwa Kituo cha Udhibiti wa Magonjwa cha Nigeria (NCDC) huko Abuja. Hajawahi kupima kuwa na virusi lakini anaingiliana na wagonjwa. Maelezo yake ya hatua ya kutafuta mawasiliano iliyotumiwa na NCDC ni mwongozo. Anatambua kuwa mawasiliano ni kwa ajili ya ufuatiliaji, ambayo yanajumuisha kitambulisho, kuorodhesha, na kufuatilia watu fulani ambao wanaweza kuwa na mawasiliano au walikuwa karibu na mtu aliyeambukizwa. Kutokana na maelezo yake:

"Tunafanya hivyo kwa kuhoji shughuli za kesi ya maambukuzi, au shughuli na majukumu ya watu wanaozunguka kesi ya maambukizi, tangu kuanza kwa dalili. Tunachunguza pia maeneo yaliyotembelewa ndani ya siku 2-14 kabla ya kuanza kwa dalili. Tunatoa maelezo ya mawasiliano kama vile mtu huyo anaishi, watu wanaomzunguka, familia ya yule anayebeba maambukizi na wakati ambapo mtu amekufa, tunatembelea vituo vya afya ambapo marehemu alilazwa kabla ya kufariki ".

Kutoka kwa mtazamo wa manusura, Joseph Nikoro, mfanyabiashara wa mtandao na mkulima, alitoa nambari za simu za watu ambao alikumbuka aliwasiliana nao, kwa maafisa wa afya, na wakamwambia awapigie simu kuuliza ikiwa wamewasiliana na mtu mwingine yeyote. Ushahidi uliopo unaonyesha wazi kuwa teknolojia haikupata nguvu katika hatua hizi zote licha ya kuzunguka kwa ufanisi wa hatua za kutafuta mawasiliano ya kudhibiti, pamoja na njia za kutafuta mawasiliano ya kidijitali, na ushahidi kwamba programu hizo zilianzishwa nchini Nigeria.

Kuangalia mazingira ya haki za kidijitali nchini Nigeria, inatia wasiwasi kuona matumizi ya teknolojia kama hiyo ya ufuatiliaji wa kidijitali wakati wa maandamano kama maandamano ya Oktoba 2020 #EndSARS Wakati serikali ya Nigeria ikijitahidi kuonyesha ufanisi wa matumizi ya teknolojia kupambana na uhalifu, ugaidi, au kuzuia wimbi la janga linalowakilisha tishio kwa wanadamu - ambazo ni sababu ambazo kawaida huahidiwa kununua teknolojia hizi - haijawahi kufeli kutumia teknolojia hizi katika kulenga watetezi wa haki za binadamu, wakosoaji na waandamanaji. Kushindwa kwa serikali ya Nigeria kutafuta majambazi na magaidi, ambao wako katika kitovu cha changamoto za usalama wa nchi, bado ni kitendawili licha ya uwekezaji mkubwa katika teknolojia za ufuatiliaji. Jumla ya naira bilioni 9 (Dola za Marekani milioni 22.8) ilikadiriwa mwaka 2020 kugharamia shughuli na vifaa vinavyohusiana na ufuatiliaji.

Hatua ambayo wakosoaji wa serikali na waandamanaji wanafuatiliwa na kukamatwa kwa kidijitali hutoa dalili wazi ya hatari ya kuipatia serikali ambayo ina historia ya kuzuia sauti zinazopinga nguvu ya kuingiliwa zaidi ili kufikia malengo yasiyo mema. Teknolojia hizi hazijatimiza madhumuni halisi zaidi ya kuwa zana za kutisha na unyanyasaji wa wale ambao wana maoni yanayopingana. Eromosele Adene bado anakabiliwa na kesi baada ya kufuatiliwa, kukamatwa, na kushtakiwa kwa kuhusika kwake katika maandamano ya #EndSARS. Salihu Tanko Yakasai alifuatiliwa, kukamatwa, na kufutwa kazi kwa kukosoa ushughulikiaji wa Rais wa maswala ya usalama nchini katika safu ya tweets, ambapo alimuomba Rais ajiuzulu.

Teknolojia si uchawi na ina uwezekano mkubwa wa kutumiwa kama zana ya kutisha na serikali ambazo zina ajenda za kukomesha wakosoaji. Ni chombo kinachofanya matumizi bora zaidi katika kutumikia malengo ya watendaji wenye bidii na wenye uwezo kwa hivyo muundo wa utawala ambao umegubikwa na uzembe na mielekeo mingine ya kupinga demokrasia hautatumia zana za ufuatiliaji kwa matumizi ya maendeleo. Badala yake, serikali hizo zitapata zana za teknolojia muhimu katika kufunga nafasi ya raia na kuzima sauti za upinzani. Hii ndio sababu ni muhimu kwa teknolojia na mazingira ya jamii kusisitiza juu ya mfumo mzuri wa sheria, uwajibikaji wa kimahakama, na uwazi wa lazima katika matumizi ya teknolojia ya ufuatiliaji.

> Hii ndio sababu ni muhimu kwa teknolojia na mazingira ya jamii kusisitiza juu ya mfumo mzuri wa sheria, uwajibikaji wa kimahakama, na uwazi wa lazima katika matumizi ya teknolojia ya ufuatiliaji.

COVID-19: Ni nini kilichogeuza maisha yangu kuwa chini

Imeandaliwa na Rigobert Kenmogne

Mnamo Aprili 2020, wakati shangazi yangu, Suzanne, alipokwenda Kituo cha Afya cha Djoungolo, katika jiji la Yaoundé, hakujua kwamba atapata wakati wa kusafiri maishani mwake. Akiwa na umri wa miaka 50, alikwenda Kituo cha Afya kwa uchunguzi wa COVID-19. Siku nne, Suzanne alikuwa anasita kwenda Kituo cha Afya kwa uchunguzi. Kuhakikishiwa kuwa alifanya chaguo sahihi, chini ya ushauri wa binamu yake, mwishowe anaamua kwenda huko asubuhi moja. Mara moja katika Kituo cha Afya, akiwa ni mtu mwenye aibu, kwa sababu tayari ameanza kupata dalili baada ya siku chache za kukohoa kwake, ishara za nje za kuambukizwa COVID-19.

Mara moja katika Kituo cha Afya, wale wanaosimamia huduma hiyo watafanya mipango ya kuchukua sampuli zinazohitajika. Lakini huduma ni polepole, kwa sababu ya wagonjwa wengi ambao wanataka kujua hali zao za kiafya. Kwa kuongezea, vifaa vya kipimia vilikuwa vichache, huduma ikawa imejaa; binamu alimtia moyo Suzanne na kusubiri. Wakari wa mchana, Suzanne anapata matokeo yake na amepata maambukizi. Anaonekana kushtuka sana na anaogopa kupoteza maisha yake. Suzanne alisononeka na kutullia kimya kwa dakika chache. Labda alikuwa akijiuliza ikiwa angeweza kuishi na maambukizi hayo ambao unatisha sana. Suzanne lazima aanze karantini mara moja. “Bibi, matokeo yako ni chanya, lazima uingie karantini, kila kitu kitakuwa bora na salama” ikielezwa na mtu anayesimamia Kituo hicho. Anashusha pumzi na anasikiliza maagizo ya madaktari. Ili kuzuia kuzuka kwa ugonjwa wowote, binamu yake Suzanne lazima pia apimwe. Yeye hakatai. Kwa bahati nzuri, hajapata maambukizi ya ugonjwa huo, lakini hatua za kizuizi, kutenganisha na kujitenga ni muhimu kwake.

Wiki moja baada ya kuanza kwa matibabu katika karantini, Suzanne hugundua kuwa hali yake ya COVID-19 na picha zake na za watu wengine walioambukizwa katika Kituo cha Afya zimechapishwa kwenye media ya kijamii, haswa majukwaa ya Facebook na WhatsApp. Alikuwa amekata tamaa sana, alikasirika na kupoteza uzito mwingi katika siku chache. Hali hii ilisababisha magonjwa mengine katika muktadha wa maisha yake. Kwa bahati nzuri, alinusurika wakati wa hali vyakati hii ngumu.

Kulingana na mshawishi chipukizi ambaye alifanya kazi na Plan International-Kameruni, “Suzanne alipatwa na hasira alipoona habari zake mtandaoni, ambayo kwa kweli ilizidisha hali yake”. Suzanne alijiambia kuwa amerudi katika miaka arobaini kutokana na msaada wa Plan International na kazi

ya washawishi chipukizi wa shirika na washirika. Kama ilivyo katika visa kama hivyo, kama sehemu ya shughuli zake, Plan International, ulihamasisha idadi ya watu juu ya hatari za COVID-19 kwa kusambaza vifaa vya kujikinga. Ushauri ulipewa Suzanne kumsaidia afya yake kuimarika kwa hali ya maadili yake. Kampeni juu ya uwajibikaji wa maadili ya madaktari pia zimeanzishwa moja kwa moja katika vituo vya afya vinavyolengwa au kwenye mitandao ya kijamii.

Tangu Machi 2020, mwanzoni mwa mgogoro, zaidi ya kesi 10 za ukiukaji wa data za kibinafsi ziliripotiwa kwa Plan International kupitia shughuli za washawishi chipukizi. Wanawake wengi kuliko wanaume wamelalamika kuhusu kuchapisha hali yao ya afya kwenye mitandao ya kijamii. Kaitka matarajio ya kulinda data ya kibinafsi na kuzuia ukiukaji kama ilivyokuwa kwa Suzanne na wengine wengi, mshawishi chipukizi anapendekeza: "lazima tuchukue sheria juu ya ulinzi wa data ya kibinafsi, tuwajulishe watumiaji wa Mtandao wazo la data ya kibinafsi, tuhimize Watumiaji wa mtandao kusoma sera za usiri za kampuni za mitandao ya kijamii, na kuandaa na kutoa kwa umma hati ya ulinzi wa data ya kibinafsi kwa uhakika bora zaidi ".

Plan International inafanya kazi katika maeneo 4: afya, elimu, ulinzi na ulindaji wa haki za watu walio katika mazingira magumu. Vitendo vya shirika katika kukuza uelewa juu ya kuenea kwa COVID-19 na athari zake kwa idadi ya watu vimekuwa muhimu. Kwa habari zaidi juu ya Plan International, tafadhali tembelea https://plan-international.org/

> lazima tuchukue sheria juu ya ulinzi wa data ya kibinafsi, tuwajulishe watumiaji wa Mtandao wazo la data ya kibinafsi, tuhimize Watumiaji wa mtandao kusoma sera za usiri za kampuni za mitandao ya kijamii, na kuandaa na kutoa kwa umma hati ya ulinzi wa data ya kibinafsi kwa uhakika bora zaidi.

Tishio kwa faragha ya data Kenya wakati wa COVID-19

Imeandaliwa na Ekai Nabenyo

Ingawa janga la COVID-19 ni la ulimwengu, ukuzaji na utekelezaji wa ufuatiliaji wa mawasiliano umefanyika tu katika ngazi za kitaifa. Mwanzoni mwa janga la COVID-19, njia tofauti zilitumiwa na serikali ya Kenya kuzuia kuenea kwa janga hilo. Hii ilijumuisha agizo la lazima la karantini kwa watu wote wanaosafiri kwenda Kenya. Chali Baluu (jina limebadilishwa), raia wa Kenya, aliripoti ukiukwaji wa haki za binadamu kwa Tume ya Haki za Binadamu ya Kenya, akilalamika kuwa vifaa vyake vya mawasiliano, haswa simu zake za rununu, vilifuatiliwa na mamlaka za serikali. Matukio mengi pia yaliripotiwa kuhusu kuingiliwa na kusikizwa mawasiliano ya kibinafsi. Kwa kuongezea, kama mgonjwa wa COVID-19, Chali Balu aliiambia Tume ya Haki za Binadamu ya Kenya (KHRC) kwamba wakati walipowekwa karantini kwa lazima katika Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Jomo Kenyatta jijini Nairobi, kwa kufuata agizo la serikali, waliwekwa chini ya uangalizi wa masaa 24/7.

Changamoto iliyokabiliwa na KHRC katika kufuatilia ukweli au vinginevyo vya ukiukwaji huu ni pamoja na ukweli kwamba haikuwa rahisi kudhibitisha ufuatiliaji wa vifaa vya mawasiliano licha ya uzito wa madai yaliyotolewa. Watu waliripoti matukio kwa KHRC ambayo waliwekwa chini ya lazima kwa karantini kwa vipindi zaidi ya siku 14 zilizotajwa. Hii ilimaanisha ufuatiliaji zaidi kwa vipindi virefu au visivyojulikana. Kwa kuongezea, ukweli kwamba wafanyikazi wa KHRC walifanya kazi karibu ilimaanisha kwamba walipokea na kushughulikia ripoti hizi za ukiukwaji kwa karibu zaidi. Hii iliathiri uaminifu ambao ni rahisi kudhibitisha wakati wa mawasiliano ya ana kwa ana. Inamaanisha pia kwamba visa kadhaa vya wale wahasiriwa wa teknolojia ambao wangeweza kutembelea ofisi za Tume wanaweza kuwa hawajaripotiwa. Waandishi wa habari ambao walijaribu kupeleka habari za ukiukwaji wa haki za binadamu wa COVID-19 kwa umma kwa jumla walikamatwa wakati ufuatiliaji uliongezwa kwenye ofisi za vyombo vya habari, na uharibifu mkubwa uliripotiwa. Baraza la Habari la Kenya liliwasilisha malalamiko dhidi ya ukiukwaji huu ambao kimsingi ulikiuka haki ya kupata habari iliyohakikishiwa chini ya Katiba ya Kenya, 2010. Kifungu cha 35 (1) cha Katiba ya Kenya kinasema kama ifuatavyo:

Kila raia ana haki ya kupata -
(a) habari inayoshikiliwa na Serikali; na
(b) habari inayoshikiliwa na mtu mwingine na inayohitajika kwa utekelezaji au ulinzi wa haki yoyote au uhuru wa kimsingi.
(2) Kila mtu ana haki ya kusahihishwa au kufutwa kwa habari isiyo ya kweli au ya kupotosha

inayoathiri mtu huyo.
(3) Serikali itachapisha na kutangaza habari yoyote muhimu inayoathiri taifa.

Vyombo vya haki za binadamu vya kikanda na kimataifa kama vile Azimio la Kanuni za Uhuru wa Kujieleza na Ufikiaji wa Habari barani Afrika vinadai kwamba kwa kizuizi chochote kwa upatikanaji wa habari inayoshikiliwa na mamlaka za umma kuruhusiwa na sheria, lazima iwe na lengo halali, lazima , sawia na lengo la kulinda afya ya umma, na lazima pia iwekewe tu kwa uwepo wakati wa majanga. Hii inamaanisha kwamba mapungufu yoyote ya haki za binadamu yanapaswa kuhesabiwa haki. Ufikiaji wa habari ni sehemu muhimu ya haki ya afya na nchi kama Kenya zinahimizwa kufuata. Wakati maafisa hawatachapisha habari za kiafya kama inavyotakiwa, idadi ya watu hupata athari mbaya za kiafya na hawawezi kufurahia haki yao ya afya kama ilivyohakikishiwa. Kenya inahitaji wazi, kuwa na usikivu na uwajibikaji kwa raia katika vita dhidi ya COVID-19.

Kupunguzwa kwa haki ya umma ya kufahamu shughuli za serikali zao ni kinyume na tija kwa juhudi katika kupambana na mlipuko wa COVID-19. Haki ya kupata habari ni muhimu kwa kuhakikisha ufahamu na uaminifu wa umma, kupambana na habari potofu, kuhakikisha uwajibikaji na pia kuendeleza na kufuatilia utekelezaji wa sera za umma zinazolenga kukabiliana na majanga. Ni muhimu kwamba haki ya kupata habari itunzwe wakati wa dharura kadri inavyowezekana.

> Haki ya kupata habari ni muhimu kwa kuhakikisha ufahamu na uaminifu wa umma, kupambana na habari potofu, kuhakikisha uwajibikaji na pia kuendeleza na kufuatilia utekelezaji wa sera za umma zinazolenga kukabiliana na majanga.

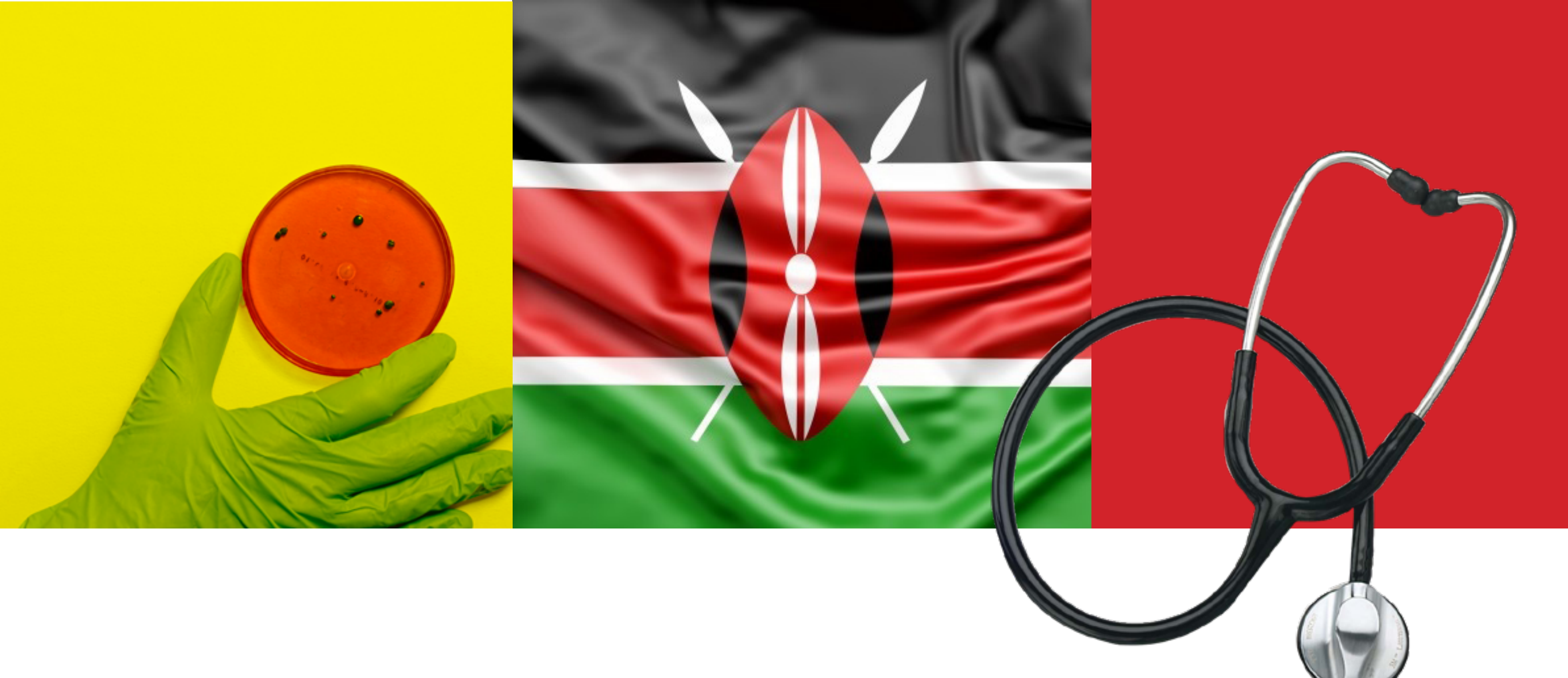

Wakenya wanaolinda usalama wa Data wakati wa janga

Imeandaliwa na Ekai Nabenyo

Ufuatiliaji wa maambukizi, kama mchakato wa usimamizi wa afya ya umma wa kutambua watu (pamoja na wafanyakazi wa huduma ya afya) ambao watakuwa wamepata maambukizo ya COVID-19 yaaliyo dhibitishwa, ili tumika Kenya, kama ilivyo katika nchi zingine. Ufuatiliaji wa maambukizi unamaanisha kutambua kesi za mara ya pili zinazoweza kutokea kutoka kwa kesi ya awali ya COVID-19. Uingiliaji huu umesaidia kuzuia maambukizi zaidi na wahasiriwa. Utekelezaji wa ufuatiliaji wa maambukizi nchini Kenya na Wizara ya Afya, kwa uratibu na utekelezaji wa sheria, haujawa na utata na imeibua wasiwasi mwingi wa haki za binadamu. Mambo muhimu ni pamoja na ufanisi wa utafatiliaji wa maambukizi na athari zinayofanana hasa faragha na haki za binadamu. Kusuasua kwa ufuatiliaji wa maambukizi huenda zaidi ya kuzingatia faragha na uwezekano wa kukiuka haki zingine za kibinadamu. Ingawa baadhi ya akaunti kama walivyoeleza na wahojiwa ni za kweli, majina ambayo yametumika katika utafiti huu yamebadilishwa kwa makusudi ili kuficha utambulisho wa kweli wa wahojiwa.

Mwandishi wa habari wa The Standard Media Group alipokea ripoti kutoka kwa Wanjiru Kemboi ambaye simu zake na mawasiliano mengine yalidhaniwa kuingiliwa kijasusi na wakala wa ufuatiliaji wa serikali. Ilionekana pia kuwa watu walioathiriwa hawakuelewa haki zao za kidijitali. Wanjiru ambaye alikuwa amekabiliwa na kipindi cha lazima cha kukaa karantini kwa siku 14 aliwasiliana na mwandishi wa habari kwani alikuwa na tuhuma nzito kwamba simu zake za rununu zinafatiliwa, ingawa alionekana kutokuwa na wasiwasi nayo. Wanjiru alikuwa na uzoefu ambapo afisa wa Huduma ya Upelelezi wa Kitaifa aliwasiliana naye, kama mgonjwa ambaye alipaswa kujitenga, akimwonya Wanjiru dhidi ya kwenda sokoni na kuchangamana na wengine siku ambayo alijaribu kwenda sokoni . Wanjiru Kemboi alitii agizo hilo na kurudi tena kwa karantini. Huu ulikuwa ushuhuda wazi kwamba mgonjwa alikuwa akifuatiliwa na Idara yaa Kitaifa ya Ujasusi kwa kushirikiana na Idara ya Ufuatiliaji wa Afya. Hii ilimaanisha kuwa mgonjwa wa COVID-19 aliishi kwa hofu kila wakati akiwa kifungoni na hakuwa na uhakika wa ulinzi wa faragha zake. Haikujulikana pia ni kiwango gani cha ufuatiliaji wa ufuatiliaji na upenyeshaji wa Idara ya Kitaifa ya Ujasusi, na Ufuatiliaji wa Afya. Hii ni wazi ilikiuka haki ya mtu ya faragha, hata katika janga la COVID-19, kama ilivyohakikishiwa katika Muswada wa Haki za Katiba ya Kenya, 2010. Ufunuo huu unazua maswali kuhusu jinsi data ya mgonjwa wa COVID-19 inatumiwa na inapaswa kuhifadhiwa kwa muda gani kwenye hifadhidata za usalama wa taifa. Wasiwasi hapa ni uwezekano wa ufuatiliaji na Serikali, haswa ikiwa matumizi na uhifadhi wa data hautalindwa kisheria. Haki ya kibinafsi ya faragha inaweza

kuathiriwa na ukusanyaji na data ya kidijitali. Katika kuandaa suluhisho la kushughulikia majanga, taasisi za serikali na wasimamizi wanapaswa kufanya kila wawezalo kusawazisha haki ya faragha na haki ya habari wakati kuna uwezekano wa mgogoro kati yao. Kesi nyingine nyingi ziliripotiwa, haswa baada ya mwandishi wa habari kuandika nakala ili kuripoti visa vya kuongezeka kupigiwa simu na mashirika ya Serikali.

Kwa kumalizia, kufatilia maambukizi imezua mabaya ambayo yanakiuka haki za binadamu husababisha hali ya sintofahamu kati ya Serikali na raia. Ili kurekebisha makosa ambayo yanaonyesha ufuatiliaji wa maambukizi nchini Kenya, inashauriwa kuwa kuna haja ya haraka kwa mamlaka ya Ufuatiliaji wa Afya na maafisa wa Usalama wa Taifa ya Ujasusi kufuata masharti ya Sheria ya Ulinzi wa Takwimu, 2019, hadi ulinzi wa data za kibinafsi ya raia . Serikali inapaswa kuchukua hatua madhubuti kulinda data na kudhibiti ni nani mwenye kuzifikia data hizo.

Serikali ya Kenya ilianzisha programu ya mSafiri, ya wazo la ushirikiano kati ya Wizara ya Afya ya Kenya na Wizara ya Uchukuzi, katika kufuatilia kuenea kwa virusi. Programu hiyo iliundwa kutoa data muhimu ambazo itasaidia kufatilia kesi za awali zilizoambukizwa au zinazoshukiwa za COVID-19. Chombo hiki cha Ufuatiliaji wa Afya ya Kidijitali kilihitaji uhakikisho wa serikali kuwa wazi jinsi data iliyokusanywa ilitumika lakini ukosefu wa kanuni elekezi, kulingana na ufuatiliaji wa maambukizi kwa njia ya mawasiliano, ilikuwa jambo lenye hofu lililoibuliwa. Kulikuwa na wasiwasi na wagonjwa fulani kwamba Serikali ya Kenya haikuweza kusimamia teknolojia hizi na kwa hivyo ilishirikiana na kampuni za tatu za teknolojia. Kama matokeo, hii imewasilisha fursa ya matumizi mabaya ya data ya ufuatiliaji wa afya kwani hakuna Mikataba ya ushirikiano wa Kitakwimu inayojulikana na watu wengine. Hii ni muhimu kwani inahofiwa kuwa utumiaji data wa serikali nchini Kenya unaweza kutumiwa zaidi kwa sababu za kiusalama; kuna haja ya kulinda data dhidi ya hatua hiyo.

> Ili kurekebisha makosa ambayo yanaonyesha ufuatiliaji wa maambukizi nchini Kenya, inashauriwa kuwa kuna haja ya haraka kwa mamlaka ya Ufuatiliaji wa Afya na maafisa wa Usalama wa Taifa ya Ujasusi kufuata masharti ya Sheria ya Ulinzi wa Takwimu, 2019, hadi ulinzi wa data za kibinafsi ya raia.

Programu ya TogoSafe na usajili wa data

Imeandaliwa na Seyram Adiakpo

Programu ya TogoSafe ilianzishwa na Wizara ya Posta na Uchumi wa Kidijitali ya Togo kwa muktadha wa COVID-19,kufuatilia wasafiri nchini. Programu ilikuwa ya lazima kwa wasafiri wote waliokuwa wanawasili nchini Togo. Kando na upakuaji wa program wa lazima, msafiri anahitajika kujisajili sambamba kwenye wavuti wa serikali. Hata hivyo, kwa sababu kadha, programu inawasilisha masuala yanayohusiana na haki za kidijitali na ukiukaji wa uhuru.

Kwenye suala la data, masharti ya matumizi hayaelezei lolote. Inasemekana tu kuwa programu iliundwa "kufuatilia mienendo ya watumiaji lakini sio kufichua maisha yao ya siri" Hakikisho hili fupi linafanywa bila kuweka wazi jinsi maisha ya siri ya mtumiaji yatakavyolindwa na data za mtumiaji zitakavyohifadhiwa kutoka kwa matumizi mengine kando na hayo yaliyoelezewa hapo juu.

Kuongezea, mtumiaji hana ufahamu ni data zipi zinazokusanywa. Mtumiaji anashurutishwa tu kuwasha na kuwezesha huduma za Bluetooth na GPS kwenye kifaa chao. Mtumiaji analazimishwa kukubali na kushiriki data zake bila kujua ni data zipi zinazoshirikiwa, vinginevyo, wanawekwa karantini chini ya vituo vilivyotengwa na serikali kwa gharama zao wenyewe.

Wavuti wa serikali unasema "Watu kwenye maeneo yaliyofungwa lazima waheshimu maagizo huku wakiiwasha programu ya TOGOSafe wanaposubiri matokeo ya COVID-19." Lazima watii udhibiti huo usiotarajiwa wa vyombo vya usalama na wahudumu wa afya katika eneo lao la kufungiwa.

Pia,programu inapatikana kwenye majukwa kama vile Google Play, App Store na the App Gallery. Kwenye tovuti ya programu, inasema kuwa data haishirikiwi na washiriki wa tatu bila ya kuelezea washiriki wa tatu "Serikali sasa kwa hiari au kwa lazima inatoa data za kibinafsi kwa kampuni hizi," anajuta Anoumou (jina limebadilishwa), mwananchi wa Togo anayeishi Marekani, ambaye alipokuwa anapitia Togo, alilazimishwa kupakua programu kabla ya kuingia nchini.

Watu wanne tuliowasiliana nao kama sehemu ya utafiti walisema hawakuwa na budi ila kukubali. Watumiaji hawajuzwi iwapo wanaweza kufikia data zilizokusanywa, kuzipinga, au kuzibadilisha au kuzifuta hadi waende kwenye wavuti wa programu, jambo ambalo sio kila mtu anayeweza kulifanya. Watumiaji wanaopakua programu hawana taarifa za masharti ya matumizi

Nchini Togo, Sheria Nambari 2019-14 ya October 29 2019 inaelezea kanuni zinazohusiana na ulindaji wa data. Chini ya sheria hii, kifungo kimeundwa kwa ajili ya uundaji wa Mamlaka ya Ulindaji wa Data Binafsi (IPDCP). Pia inaelezea uwepo wa Tume Huru ya Usimamizi (AAI) ambayo ina jukumu la kuhakikisha kuwa uchakataji wa data binafsi unatekelezwa kwa mujibu wa vipengele vilivyobainiwa kwenye sheria. Iwapo mpangilio wa sheria unaolinda data haupo, inakuwa vigumu kwa wasafiri kuwa na mdahalo wazi, hatua inayosababisha ugumu katika kubadilisha au kufuta data zao. Itawabidi kuwahusisha waundaji programu, jambo ambalo linaloweza kusababisha ukosefu wa uwazi.

Kwenye suala la uwazi, usimamizi wa programu ya TogoSafe sio wa mfumo huria japo data za wazi zingezipa asasi za kiraia na elimu nafasi ya kutathmini programu. Mtazamo wa haki za binadamu haujazingatiwa katika usimamizi wa programu ya TogoSafe. Inapokuja kwenye suala la haki za dijitali, mtazamo wa haki za binadamu unazingatia mpangilio wa sheria uliowekwa na serikali, lakini pia mtazamo wake kuelekea wananchi. Mtazamo wa haki za binadamu unajumuisha kanuni nne zifuatazo: Ushirikishaji, uwajibikaji, kutobagua na usawa, uwezeshaji na uhalali.

Kwa kuongezea, programu inatilia shaka usiri wa afya. Data za afya za watu waliopatikana kuwa na virusi vya COVID-19 zinashirikiwa na mhusika anayesimamia programu. Data hizi ni nyeti kwa mhusika. Azma ya programu lazima ielezwe bayana.

Serikali inapaswa kuwahamasisha watumiaji kuhusu hatari ya kutumia programu bila ya wao wenyewe kuitambua hatari hiyo. Watumiaji wanapaswa kuwa huru kujiondoa kwenye utumiaji wa programu kama vile TogoSafe. Vile vile, programu inapaswa kuambatana na Sheria Namba 2019-14 kuhusu ulindaji wa data binafsi. Chaguo zote za kiufundi zinapaswa kuandikwa na kuelezewa na wahusika. Uendeshaji wa kiufundi unapaswa kuwa wa wazi ili watumiaji wahisi wana uwezo wa kuchagua iwapo watatumia programu au la. Hatimaye, itifaki ya programu na utekelezwaji wake inapaswa kuandikwa, iwe kwenye umma, na iweze kugaguliwa.

> Mtazamo wa haki za binadamu unajumuisha kanuni nne zifuatazo: Ushirikishaji, uwajibikaji, kutobagua na usawa, uwezeshaji na uhalali.

Tishio kwa faragha ya data kwa Wanigeria kwenye janga

Imeandaliwa na Khadijah El-Usman

Nigeria ilirekodi kisa chake cha kwanza cha COVID-19 mnamo February 2020 na kama nchi zingine, ikalazimika kukusanya rasilimali kuweza kupambana na madhara yaliyotarajiwa kutokea. Na kwa madhara yasiyokusudiwa kulijitokeza hatua zisizokusudiwa. Serikali zililazimika kutambua kwa haraka na kuhakikisha huduma kwa visa, kufuatilia na kuwafanyia karantini wawasiliani wao na kufuatilia mienendo ya janga. Nchi kama Ubeljiji, Malaysia, na Singapore ziliunda programu za mtandaoni na kutumia vifaa vya simu kufuatilia wananchi wao.

Nigeria, kwa upande mwimgine, imekuwa na historia ya kutatanisha ya ufuatiliaji wa afya bila kuzingatia haki kwa faragha binafasi. Hili lilijidhihirisha kwenye kongamano la magavana lililojaribu kutumia kampuni za simu kama vile MTN kufuatilia harakati za watu, hadi programu kama vile Stay-SafeNG zikiundwa kwa minajili ya ufuatiliaji wa COVID-19.

Kwa Mnigeria wa kawaida aliyeathirika na COVID-19, kushudia kwao kwa ufuatiliaji wa afya kulikuwa kwa kiwango kidogo ila kulisaidia kutoa upeo mkubwa wa tatizo lililopo. Kwa Dr Ade (jina limebadilishwa), baada ya yeye na wenzake wachache walipokumbwa na dalili sawa na za COVID-19 na kupatikana na virusi baada ya kupima, hospitali ilitekeleza ufuatiliaji wa wasiliani kwake na kwa wenzake.
Aliielezea hatua kama “kufanya michoro ya venn (venn diagarams) yenye nguzo kwa wagonjwa wote tuliokutana nao” na hatimaye kugundua kuwa madaktari wote kwenye kitendawili walikuwa wamekutana na mgonjwa yule yule.

Hospitali ilikuwa na kitengo chake cha COVID-19 kilichoripoti katika kituo cha taifa cha Nigeria Centre for Disease Control (NCDC) ambacho kilifanya ufuatiliaji wa wawasiliani. Ade alisema, “Hospital yangu ina uwezo maalum wa kuzifanya taarifa zote za wagonjwa kuwa dijitali kwa hivyo ilikuwa rahisi kupata taarifa za mawasiliano za wagonjwa waliohusika,” kumaanisha mashirika tofauti na kitengo cha COVID-19 yaliweza kufikia taarifa za wahusika bila idhini yao. Alielezea zaidi kwamba kutokana na ufahamu wake wa masuala ya magonjwa ya kuambukizwa, “unapopambana na ugonjwa wenye hali ya juu ya kuambukiza, unaweza kupata maelezo ya mgonjwa yanayohusiana na swala hilo, kumaanisha anwani na nambari ya simu.”

Na hilo akilini, ni la kustaajabisha mbona jimbo la Lagos State, Chuo cha Nigeria cha Utafiti wa Afya (Nigerian Institute of Medical Research) kiliunda fomu ya Google yenye kurasa saba iliyohitajika

kujazwa na wale wote waliohitaji vipimo vya COVID-19 wakati janga lilipokuwa limekithiri. Fomu hiyo ilihitaji maelezo kadha,yakiwemo anwani ya afisi na ndugu wa karibu. Hatimaye, iwapo mtu angepatikana kuwa na virusi, wawasiliani wake wangefuatiliwa. Kulikuwa na vituo vya COVID-19 katika kila eneo la serikali ya mitaa na wafanyakazi wa afya waliokuwa na vifaa vya simu tayari kuwasaidia wale ambao hawakuwa na ufikiaji kwa vifaa vya kidijitali, japo wengi wa wafanyakazi hawa hawakuwa na ujuzi kwenye suala la kanuni ya usiri.

Data za watu waliokuwa na vipimo hasi au ambao walikuwa hawajawahi kuugua, pamoja na ndugu wa karibu, zilipakiwa kwenye hifadhidata ya mshiriki wa tatu, na kuzua swali la ni nani anayehifadhi data hizi, na kwa muda upi ukizingatia kutokuwepo kwa sheria za ulindaji data, kuwa bila jibu.

Kwa upande mwingine, Dayo, mhusika mwingine jijini Abuja, alikuwa na ushuhuda tofauti wakati NCDC ilipokuja kumpima na wenzake. Kulikuwa kumetokea mkurupuko ofisini kwake na kila mtu kupimwa. Dayo alielezea kuwa mchakato haukuwa wa kidijitali; “ulikuwa mchakato wa kawaida tu”. Wawakilishi wa NCDC walikuja na fomu kadha zilizouliza maswali kadha na kwa Dayo, “mengi ya maswali hayo hayakuwa yenye umuhimu ila walikuja na mshauri kutafuta idhini yako.
“Japo ilikuwa kana kwamba iliingilia faragha, niliona hoja”. Kwa Dayo, haikuonekana kana kwamba maelezo yaliyokuwa yanakusanywa yangewekwa kwenye hifadhidata, angekuwa na wasiwasi kuhusu faragha yake na unyanyapaa ambao ungejitokeza na maelezo fulani. Dayo aliendelea kusema kuwa uoga huu uliwafanya baadhi ya wenzake kujaza taarifa ghushi kwenye fomu za NCDC. Iwapo kutakuwa na utumiaji mbaya katika siku za usoni, kukosekana kwa sheria ya ulindaji data Nigeria kutawaweka Dayo na wengine kama yeye katika hali ya hatari.

Data za afya ya umma ni ya utambulisho wa kibinafsi na nyeti, inayotoa maelezo kuhusu mienendo ya mtu, tabia na afya. Sio tu kwa ushiriki wa serikali, bali pia washirika wa tatu wakiwemo waundaji programu na wanaojitolea wakati wa janga kufikia data za Wanigeria, kuna hitaji la wito wa uwajibikaji. Kuna hitaji la kugusia suala la haki ya faragha binafsi, haswa inayohusiana na masuala ya afya ya umma, na utumiaji wa haki za binadamu kwenye kuunda sera zenye uwezo wa kutokiuka haki za watu.

> Kuna hitaji la kugusia suala la haki ya faragha binafsi, haswa inayohusiana na masuala ya afya ya umma, na utumiaji wa haki za binadamu kwenye kuunda sera zenye uwezo wa kutokiuka haki za watu.

COVID-19: Kati ya ukiukaji data ya kibinafsi na habari mbovu nchini Cameroon

Imeandaliwa na Rigobert Kenmogne

Mwanzoni mwa , Bernard (jina limebadilishwa), mwenye miaka, alienda Ulaya kama kawaida. Lakini safari hii haikuwa kama zingenezo. Safari yake ya mnamo Aprili inaingiliana na mwanzo wa kufungwa nchi kulikotokana na virusi vya Korona. Akitokea awali mkoa wa magharibi nchini Kameruni, Bernard anapanga kurejea Kameruni kuepuka baya zaidi. Anawasili nchini, kupitia uwanja wa ndege wa kimataifa wa Douala, Bernard lazima apitie vipimo kama ilivyoelezwa kwenye mpangilio wa afya wa nyakati za janga.

Abiria wengine wengi kama Benard wanasubiria vipimo vyao kutekelezwa na muda mwingi wa kusubiria kufuatia kuwa huduma za afya zimelemewa maana bado zinaazimiwa kukidhi mahitaji. Bernard ni mtu mashuhuri anayejulikana nchini. Ukizingatia umri wake, lazima ashughulikiwe kama mgonjwa mwenye hatari kubwa kama ilivyo na abiria wengine wenye umri mkubwa.

Bernard alipatikana kuwa na COVID- na akaenda karantini. Wakati wa karantini, hakuweza kupona na kifo chake kiliwaacha jamaa na marafiki kwa hali ya mshtuko. Alikuwa nembo muhimu kwenye jamii. Licha ya kupokea msaada kutoka kwa wahudumu wa afya, na vile vile familia na marafiki, Benards aliaga kutokana na COVID-. Wakati wa karantini, wanafamilia wengi na marafiki waliwasiliana naye, wengine wao ambao hawakuwa na ufahamu kamili kuhusu athari za virusi vya korona.

Mazishi ya Bernard yaliandaliwa kwa kuzingatia vigezo vikali vilivyowekwa mbali na kijiji chake. Siku chache baadaye, baada ya msiba wa Bernard, jamaa na marafiki wanagundua chapisho kwenye mitandao ya kijamii lenye kufichua data zake binafsi za COVID-19.

Habari hizi zinapokelewa na shaka kufuatia kukana kwa uwepo wa virusi vya korona miongoni mwa Wakameruni. Tangazo hilo lenye picha ya Bernard siku chache baada ya mazishi lilileta taharuki kwenye jamii. Kulikuwa na hisia mseto kutoka kwa baadhi ya watu wakikataa kupimwa huku wengine wakitafuta hatua za nyumbani za kutibu virusi hivyo. Kuna hasira pia kufuatia uchapishaji wa taarifa za binafsi za mwendazake.

Visa vingine vya COVID-19 ambavyo vimefichuliwa kwenye mitandao ya kijamii vimezua mshangao katika jamii kama ilivyobainishwa kupitia kazi iliyofanywa na Merveilles du Monde kupitia shirika la International Foundation for Development, Education, Entrepreneurship and Environmental Protection (FIDEPE) nchini Kameruni. Mwanachama anasema: "Kisa cha pili kwangu kilikuwa chenye unyanyapaa zaidi. Baada ya kifo cha Bernard, tangazo la uongo lilienezwa kuhusu kuambukizwa kwa katibu wakebinafsi. Hatua hii iliingiza jamii kwenye msukosuko kwa mara ya pili, na uoga wa kila mmoja kufikia yeyote kutoka familia tofauti. Ilikuwa ni baadaye pale katibu huyo binafsi aliwasili kijijini wiki chache baadaye na katika afya nzuri, akiwa mwenye hasira, baada ya kuchapisha chapisho mbeleni kwenye mtandao wa Facebook kuelezea kutoridhishwa kwake na wale wote waliosambaza uvumi wa taarifa hizi za kipimo cha COVID- zikiwa na picha yake."

Jumbe za kumpa moyo katibu binafsi wa mwendake zake Bernard kulimuwezesha kuandaa kampeni ya hamasisho pamoja na Merveilles du Monde. "Aliandaa kampeni ya hamasisho dhidi ya COVID- katika jamii yake," "Huyu alikuwa mwanamume aliyekuwa na matatizo ya afya kwa muda mrefu hata kabla ya janga la COVID-. Baada ya kifo chake, picha zilirushwa kwenye mitandao ya kijamii zikitangaza kufa kwake kutokana na COVID-19 wakati vipimo vyake vilikuwa hasi."

Katika kila tukio, Merveilles du Monde ilitoa msaada wa kisaikolojia na wa kijamii kama sehemu ya kampeni. Ili kuzuia ukiukaji, kwenye janga sawa na hili, Merveilles du Monde inapendekeza "kuunda nyanzo za mijadala na uhamasishaji kuhusu athari za kushiriki data binafsi za watu wakati wa janga. Kwa jumla, mafunzo ya uahamasishaji kuhusu athari za ukiukaji wakati wa janga ni muhimu."

> Merveilles du Monde inapendekeza "kuunda nyanzo za mijadala na uhamasishaji kuhusu athari za kushiriki data binafsi za watu wakati wa janga. Kwa jumla, mafunzo ya uahamasishaji kuhusu athari za ukiukaji wakati wa janga ni muhimu.

1. https://www.merveillesdumonde.org/page/848934-qui-sommes-nous

COVID-19 Kisa Namba 15: Mzimbabwe Mwathiriwa wa habari potofu

Imeandaliwa na Thobekile Matimbe na Everson Mushava

Mwanamke mjini Bulawayo ambaye alipatikana kuwa na visuri vya COVID-19 mwanzoni mwa usajili wa visa alishambuliwa vikali mtandaoni. Hili lilitokana na toleo la serikali, kwenye jarida la The Chronicle, kuwa mgonjwa – Kisa Nambari 15 – alikuwa akikaidi vigezo vya COVID-19 kwa kutoroka karantini, na kuhatarisha afya ya jamii. Kwa bahati mbaya, kufuatia hili, Kisa Nambari 15 aliweza tu kufahamu kuhusu hali yake kupitia mitandao ya kijamii, na kumfanya mwathariwa. Mfumo wa ufichuzi taarifa ulikuwa na kasoro na haukuzingatia ulindaji wa taarifa binafsi za wagonjwa. Kwa minajili ya kuhifadhi utambulisho wa Kisa Namba 15, utafiti huu utamtambulisha tu kama X.

Mnamo Aprili 16 2020, jarida la the Chronicle lilichapisha nakala kuhusu X likielezea kuwa alikuwa Kisa Nambari 15 japo alikuwa akizurura kote mjini Bulawayo, akisambaza COVID-19 bila kujali kujitenga kama inavyohitajika kwa waathiriwa wa virusi vya Korona. Mada ilikuwa "Jihadhari na mgonjwa huyu! Mwanamke mwenye COVI-19 anazurura kote mjini"

Nakala hii ilielezea X ikifichua kwamba Kisa Namba 15 alikuwa mhudumu wa afya anayekiuka maagizo ya COVID-19 baada ya kupima na kupatikana kuwa na virusi vya Korona. Nakala ilimuelezea kuwa mtu asiyejali.

Taarifa zilizokusanywa zilifichua kuwa X alichunguzwa vipimo vya COVID-19 mnamo April 12, 2020, kwa kutumia kipima joto (thermometer) na ikabainika kwamba alikuwa na hali ya juu ya joto. Alipimwa COVID-19 na Timu ya Kushughulikia Dharura ambayo ilimshauri asubiri masaa 48 ili kuweza kupata matokeo ya vipimo. Mnamo usiku wa Aprili 14 2020, X alipokea ujumbe kwenye simu yake ya rununu kutoka kwa marafiki ambao walikuwa wanamjulia hali kujua iwapo alikuwa mzima. Aligundua taarifa ya ripoti ya COVID-19 15 miongoni mwa jumbe kwenye simu yake iliyokuwa imetolewa na serikali ambayo ilikuwa ikimwelezea kuwa Kisa Nambari.

"Niliangalia kisanduku changu cha jumbe na kuona taarifa za kila siku kutoka kwa Wizara ya Afya na Malezi ya Watoto na papo hapo nikagundua kuwa Kisa Nambari 15 kilikuwa kinanielezea mimi kama walivyokuwa wameelezea marafiki zangu. Niliamiua kusubiri mawasiliano rasmi kutoka kwa Timu ya Kushughulikia Dharura ambao ilikuja kwenye makazi jumanne, ya tarehe 15, saa 14:30."

1. See CITE https://cite.org.zw/COVID-19-case-number-15-speaks-out/ (accessed on 10 March 2021)

Hio ndio iliyokuwa mara ya kwanza kukumbana na matokeo yake ya vipimo. Serikali, kupitia Jopokazi la Kushughulikia Dharura, ilifeli kumfichua X matokeo yake kabla ya kuyafichua kwa umma. Marafiki zake waliweza kufahamu kupitia maelezo kwenye ripoti kuwa X alikuwa na virusi vya COVID-19. X alishangazwa kufahamu kuhusu hali yake ya COVID-19 kupitia mitandao ya kijamii. Kana kwamba hili halikuwa limetosha, X alishangazwa zaidi pale the Chronicle lilichapisha nakala mnamo Aprili 16, 2020.

"[Hebu fikiria] kushtuka kwangu pale mida ya asubuhi mnamo ya tarehe 16 ya mnamo Aprili, 2020,Nilipokea kiungo cha chapisho la the Chronicle kikimshutumu Kisa Namba 15 kwa kuwa mwenye kutojali na kuhatarisha maisha ya wakazi kwa kukaidi kijitenga-kibinasi. Mitandao ya kijamii imesheheni taarifa zinazonifanya kujiuliza iwapo kuna Kisa Namba 15 kingine au ni kisa tu cha uanahabari usio na maadili," alielezea X.

Nakala kwenye jarida la the Chronicle haipatikani tena wakati tulipokuwa tunaandaa taarifa ya utafiti huu. Kupitia nakala hiyo, serikali ilieneza taarifa za uongo kuhusu X. Taarifa hizo za uongo zilipatikana kwenye mitandao kama vile WhatsApp na Facebook. Serikali baadaye iliweka wazi kuwa X hakuwa na hatia na madai yaliyoelekezwa kwake kupitia nakala ya the Chronicle mnamo Aprili 18, 2020, yenye mada "Mwathiriwa wa COVID-19 anayekiuka vigezo apelekwa Thorngrove." Toleo hili jipya la the Chronicle lilifichua kuwa kulikuwa na mchanganyo kwa kuwa Kisa Namba 15 siye aliyekuwa amekiuka mipangilio ya karantini ya COVID-19 kama ilivyokuwa imeelezewa awali na maafisa wa Afya.

Kuna haja ya serikali kuhakikisha kwamba mikakati ya ulindaji imewekwa ili kuhakikisha faragha na ulindaji wa data za kibinafsi.

> Kwa bahati mbaya, kufuatia hili, Kisa Nambari 15 aliweza tu kufahamu kuhusu hali yake kupitia mitandao ya kijamii, na kumfanya mwathariwa. Mfumo wa ufichuzi taarifa ulikuwa na kasoro na haukuzingatia ulindaji wa taarifa binafsi za wagonjwa.

2. n 1 above.
3. https://www.chronicle.co.zw/COVID-19-defaulting-patient-taken-to-thorngrove/ (accessed on 12 March 2021).
4. See UN 'COVID-19 and Human Rights We are all in this together' page 22.

Ulindaji wa faragha ya Wazimbabwe waathirika wa COVID-19

Imeandaliwa na Thobekile Matimbe na Everson Mushava

Zimbabwe ilisajili kisa chake cha kwanza cha COVID-19 mnamo Machi 21 2020 ndani ya mfumo wa huduma ya afya uliokuwa haujajiandaa. Idadi ya visa vilivyorekodiwa vya COVID-19 vilianza kuongezeka. Kati ya visa hivyo alikuwemo Saul Sakudya, mfanyabiashara wa Harare. Sakudya alikuwa kisa cha tatu cha COVID-19 kilichorekodiwa tangu kuanza kwa janga hilo mnamo March 2020 nchini Zimbabwe.

Kulingana na Sakudya, alionyesha dalili za kukohoa na kuhisi kizunguzungu baada ya kurejea kutoka safari nchini Dubai mnamo Machi 19 2020. Alitafuta ushauri wa wahudumu wa afya lakini hali yake haikuboreka. Sakudya aliamua kutembelea hospitali ya maambukizi ya Wilkins ambayo ilikuwa ni hospitali pekee iliyotengwa kushughulikia visa vya COVID-19 kwa wakati huo. Mwanawe wa kiume mwenye miaka 21 alimpeleka kituo cha Wilkins na Sakudya akapimwa COVID-19 ila hakuweza kupata matokeo yake papo hapo.

“Niliambiwa kuwa matokeo yangu yangetoka baada ya masaa matano, na iwapo hayangetokea, ingelimaanisha kuwa yalikuwa hasi,” alisema Sakudya.

Alikwenda nyumbani kusubiri matokeo yake kwa wasiwasi. Ilikuwa siku ya tatu ambayo Sakudya alipokea simu kuwa alikuwa amepatikana na virusi vya korona. Kulingana na Everson Mashava, mwanahabari aliyekuwa na mahojiano na Sakudya, katibu mkuu wa Idara ya Afya Bi. Agnes Mahomva, alilithibitishia jarida la The Standard wakati huo ya kuwa vipimo vya COVID-19 haswa viliazimiwa kuwasilishwa ndani ya masaa matano au saba.

Kuchelewa kwa taarifa kuhusu matokeo yake kulizua taharuki. Maafisa wa Idara ya Afya kisha walichukua vipimo vya mkewe Sakudya pamoja na vya mwanawe wa kiume kwa sababu walikuwa walezi wake, na vile vile vya bintiye mwenye miaka 10. Hii ilikuwa mojawapo wa ufutialiaji wa wawasiliani na jopo lililokuwa likishughulikia ugonjwa huo.

Muda huo, Sakudya aliwekwa karantini katika Hospitali ya Magonjwa ya Kuambukiza ya Beatrice jijini Harare. Alikumbwa na unyanyapaa hospitalini humo kufuatia kuwa COVID-19 ilikuwa jambo jipya na la kutisha kwa wahudumu wa afya hospitalini pale. Wahudumu wa afya hawakuwa na vifaa vya kutosha vya kujilinda wakati huo jambo lililowafanya kuhofia maisha yao. Katika taharuki

hii, Sakudya aliamua kurejea nyumbani kujifanyia karantini katika mazingira yaliofaa kwa ajili ya uponaji wake.

Cha kusikitisha ni kuwa hata kabla familia yake kupokea matokeo ya vipimo vyao, mitandao ya kijamii ilikuwa tayari imepokea taarifa kuwa wawili kwenye familia yake walikuwa wamepatikana na virusi vya COVID-19. Inasemakana, serikali ilichapisha visa hivyo vipya kabla ya kuwajulisha hali waathirika ikikiuka haki zao za ufikiaji taarifa.

“Lilikuwa jambo la kusikitisha kwamba matokeo yalikuja baada ya taarifa kutolewa na tayari yalikuwa yanasambazwa kwenye mitandao ya kijamii. Hivi sio vizuri,” alisema Sakudya akiwa katika hali ya masikitiko. “Tulipokea simu nyingi kutoka kwa jamaa, marafiki na majirani waliotuambia kuwa mitandao ya kijamii ilikuwa imejaa habari za wanafamilia watatu kupatikana na virusi.

Hii ilikuwa kabla ya maafisa wa Wizara ya Afya kuja na matokeo. Lilikuwa tukio la kufadhaisha kwa mke wangu na mwanangu wa kiume kujua kuhusu hali yao ya afya kwenye mitandao wa kijamii.” Sawa na matokeo yaliyokuwa yanasambazwa mtandaoni, mkewe na mwanawe wa kiume walibainika kuwa na virusi, huku bintiye mwenye miaka 10 akiwa na matokeo hasi.

Mkewe Sakudya alisema kuwa alikuwa mwathiriwa wa dhulma kwenye mitandao ya kijamii. “Lilikuwa jambo lenye uchungu. Kwanza, nilielezewa kuwa mimi ni nyumba ndogo, mvurugaji wa nyumba za watu, na kisha matokeo ya vipimo vyangu vya COVID-19 kusambaa mtandaoni bila ya ufahamu wangu,” alisema.

Mwanawe wa kiume mwenye miaka 21 alielezea wasiwasi kwa “ kutozingatiwa usiri wa hali ya afya ya familia hiyo”. Alisema kwamba familia yake ilishuhudia unyanyapaa kufuatia hali ya matokeo ya vipimo vyao.

Familia ya Sakudya ilifedheheshwa kupitia kucheleweshwa kwa matokeo ya vipimo vya familia na ukosefu wa umakini katika utoaji matokeo hayo ya COVID-19 Machi 2020. Hakika hakukuwepo na hatua za ulindaji wa data kuhakikisha hatua madhubuti za ulindaji wa kuwataarifu waathiriwa kuhusu matokeo yao. Hatua kama hizo, kwa mfano, zinaelekeza uchapishaji wa taarifa kuhusu visa vipya vya COVID-19 baada ya kuwataarifu wahusika. Kuongezea, kulikuwa na hitaji la kuweka hatua madhubuti kulinda faragha ya waathiriwa wa COVID-19.

> Kuongezea, kulikuwa na hitaji la kuweka hatua madhubuti kulinda faragha ya waathiriwa wa COVID-19.

PARADIGM INITIATIVE

OSIWA

Paradigm Initiative
HQ: 374 Borno Way, Yaba, Lagos - Nigeria.